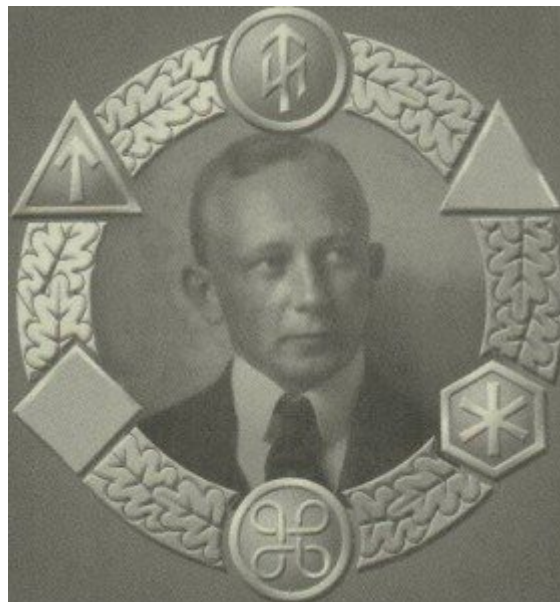

Autor: Dr. Armin Hanke

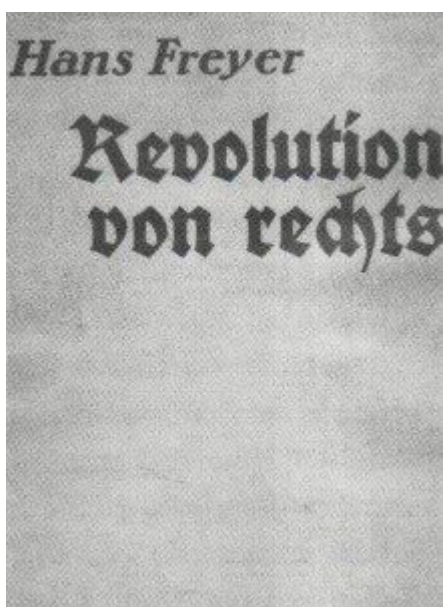

Kdo vůbec ještě zná Hanse Freyera (1887-1969)? [1] Zvláštní otázka, víme-li, že patří k nejvýznamnějším sociologům 20. století. Doba byla jeho osudem. Zatímco **Simmel** a **Weber** se ještě zabývali teorií společenského bytí, náboženství, vědy atd. v jinak fungujícím státě, po roce 1918 měla sociologie úplně jiné pozadí: zhroucený řád, podlomený Národ (Volk), umírající stát. Freyer jako sociolog nemohl už teoretizovat, interpretovat společnost analytickým popisováním. Musel jednat, najít východisko ze slepé uličky, v níž se německý státní národ (Nation) ocitl. Sám se chápal jako lékař kultury, a tato kultura – celý Národ (Volk) byl nemocný, tak nemocný, že Freyer věřil, že je třeba ho zachránit před jistou smrtí. Takto se jeho publikace nestávaly jen společensko-teoretickými pojednáními, nýbrž polemikami (Kampfschriften), které směřovaly pouze k jedinému cíli: *národní revoluci* (die völkische Revolution).

Hans Freyer se narodil 31. července 1887 v Lipsku (Leipzig) jako syn saského poštovního ředitele. Po maturitě na elitním královském gymnáziu v drážďanském Novém městě (Dresden-Neustadt) studoval mezi lety 1907 až 1911 v Lipsku filosofii, psychologii, národní hospodářství a historii. V první světové válce byl Freyer nasazen na západní frontě, čtrnáctkrát zraněn a vyznamenán nejvyššími řády, včetně *Pour le mérite*. [2] V roce 1918 zpracoval své válečné zážitky a porážku Německé říše v mysticko-filosofickém textu **Antäus, Grundlegung einer Ethik des bewußten Lebens** (Antaios, pokládání základů etiky uvědomělého života) tak, že v jakémsi kněžsko-militantním stylu zapřisahá mystické moci Země a Krve: „V každé říši přírody existuje šlechta krve, v níž se vyvinula vůle formy dokonalého těla. (...) Neboť šlechta a rytířství, to je prostě nejprve vybraná poslušnost vůči prastarým axiomům krve a země.“

Tyto metafory pro Rasu a Domovinu (Heimat) se staly opěrnými pilíři jeho teorie. Freyer se

pokouší zachovat ohrožené hodnoty a vyzbrojit se na to, co teď Německo čeká. Ve svém boji za Říši pokračuje zbraněmi vědy. V roce 1920 se habilituje a o dvě léta později se stává profesorem v Kielu. V roce 1923 vycházejí jeho kulturně politické práce **Theorie des objektiven Geistes** (Teorie objektivního ducha) a **Prometheus: Ideen zur Philosophie der Kultur** (Prométheus: ideje k filosofii kultury), avšak „Prometheus“ je víc, je zúctováním s Výmarskou republikou, ba s veškerou takzvanou civilizací. Zde volá Freyer do boje proti tomuto modernímu světu a požaduje novou Říši: „*Neexistuje žádný stav podobnější božskému než ten, který propůjčuje okamžik zrození nového ducha, a žádná dokonalejší svrchovanost než právo těch, kteří jsou prvními strážci klíčícího světa. (...) A pozemské dílo politické vůle není, že jsme u moci a vykonáváme moc, nýbrž budování říše z utvářející síly nového lidství.*“

V roce 1925 rozvíjí tyto požadavky ve spise **Der Staat** (Stát). Definuje tu Národní pospolitost (Volksgemeinschaft) a Vůdce. Navrhuje radikální antitezi k demokracii a třídni společnosti. A jako už v předchozích textech zdůrazňuje principiální důležitost krve (tedy genetických dispozic) a jednoty rasy pro vytvoření nového Státu: „*Příroda stvořila zemi a země stvořila rasu. Obě ale pouze jako surovinu a sestavit z nich říši přenechala politickému činu. Jako domovina, na níž lpíme, a jako krev, která v nás tepe, jsou obě přirozenosti přítomné až doted' a bez jejich přirozené spojovací síly se neudržel žádný stát. (...) Krev, to je to, co zakládá naši existenci a od čeho se nemůžeme oddělit, aniž bychom nedegenerovali.*“ A jasně žádá: „*Kde se rozprostírají do neurčitých rovin a smíšených národů, musí je politika uzavřít do správné kontury.*“ Ještě tentýž rok obdržel – přes své trvalé útoky proti systému – první samostatnou katedru sociologie v Lipsku.

V roce 1930 vyzývá Freyer prací **Soziologie als Wirklichkeitswissenschaft** (Sociologie jako věda skutečnosti) k přeorientování sociologie na teoretický základ pro praktickou politiku. Má-li tato věda přispět ke zlepšení společenského bytí, musí v sobě mít vůli k přeměně: „*Pouze pravé chtění zakládá pravé poznání.*“ Svě poznání dobových okolností shrnuje o rok později v **Revolution von rechts** (Revoluce zprava), v jedné z nejslavnějších a nejpopulárnějších bojových výzev vůči republice – *za říši beztřídní národní pospolitosti*. [3] V této kritické společenské analýze Freyer z perspektivy politické sociologie konstruuje národní obnovu (völkischen Neuaufbau). Avšak za slovo „zprava“ v názvu vděčí knížka nejspíš nakladatelství, které tak chtělo zvýšit prodej v konzervativních kruzích, neboť pojem „zprava“ byl pro Freyera právě tak nesprávný jako pojem „zleva“. On požaduje státní převrat s pomocí celého Národa (Volk), neboť „*ani s touto levicí ani s touto pravicí nemá národ cokoliv do činění.*“

Pokračování příště

Poznámky DP:

1. Otázka platí Němcům. U nás je situace pochopitelně ještě horší, neboť dosud nebyla do češtiny přeložena žádná z Freyerových knih. Četně na něj ale odvolávají např. Arnold Gehlen v práci *Duch ve světě techniky* (Praha 1972) nebo Konrad Lorenz v *Odumírání lidskosti* (Praha 1997).
2. Stejným řádem byl vyznamenán také Ernst Jünger, rovněž čtrnáctkrát zraněný, který se pro svůj vysoký věk stal koncem 20. století navíc i jeho posledním žijícím nositelem.
3. „Četní myslitelé, kteří vyšli z východisek velmi různých, neváhají se zabývatí tímto 'zajímavým' manželstvím mezi reakčním obsahem a revolučním gestem: Lagarde, Nietzsche, Sorel, Ortega y Gasset a mnozí jiní. A když již fašismus je přede dveřmi, Freyer spustí válečný pokřik o nástupu 'revoluce zprava', zlobí se stalinista György Lukács ve své knize *Existencialismus či marxismus?* (Praha 1949, s. 31)

Zdroj: Krebs, Pierre (Hrsg.): *Tafelrunde der freien Geister: Hans Freyer, Burgtafel 1/2/3/4, Thingprotokolle von 1994-1999*, Ahnenrad der Moderne 2008.